

Kontakty naukowe z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu im. Jana Gutenberga w Moguncji

Początek naukowym kontaktom Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jana Gutenberga w Moguncji z polskimi wyższymi uczelniami teologicznymi w Polsce dała wymiana korespondencji prof. dra Józefa Zieglera z ks. prof. dr. Tadeuszem Stycznem z KUL-u i innymi polskimi etykami, zapoczątkowana w r. 1969. Okazję do korespondencji stworzył artykuł ks. Stycznia pt. *Metaethik, ein neues Ding oder ein neues Wort*, zamieszczony w niemieckim czasopiśmie: „Internationale Dialogsschrift” 2:1969 s. 61—68. Początkowa pisemna wymiana myśli zrodziła u prof. Zieglera pragnienie nawiązania bezpośrednich naukowych dyskusji, przez wzajemną wymianę gościnnych wykładów. Pierwsza wymiana gościnnych wykładów profesorów z Wydziału Teologicznego w Moguncji z profesorami ówczesnego jeszcze Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie miała miejsce w 1972 r.

W pierwszej fazie spotkań, trwającej od 1971 do 1976 r., naukowa wymiana ograniczała się do zagadnień z dziedziny teologii moralnej. Czując potrzebę rozszerzenia dyskusji na inne dyscypliny teologiczne, prof. Ziegler postawił na posiedzeniu Rady Wydziału Teologicznego w Moguncji (26. 04. 1977) wniosek, aby obopólna wymiana wykładowców objęła wszystkie teologiczne dyscypliny. Propozycja została przyjęta jednomyślnie przez wszystkich członków i współpracowników Rady Wydziału. Tak rozpoczęła się druga faza naukowej wymiany między Wydziałem Teologicznym w Moguncji z sześcioma uczelniami-partnerami w Polsce: Akademią Teologii Katolickiej w Warszawie, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim w Lublinie, Papieskimi Wydziałami Teologicznymi w Krakowie, Wrocławiu i Poznaniu oraz Wyższym Seminarium Duchownym Śląska Opolskiego w Nysie.

Okazja do nawiązania bliższych jeszcze stosunków stał się jubileusz 500-lecia powstania Uniwersytetu Jana Gutenberga w Moguncji, obchodzony w dniach od 19 do 23 maja 1977 r. Na uroczystość tę zaproszono przedstawicieli ze wszystkich sześciu partnerskich uczelni w Polsce. W ramach tego jubileuszu miał miejsce pierwszy „Wielki Dzień Polski” (*Grosser Polentag*), w którym wygłosili swe gościnne wykłady wszyscy

zaproszeni profesorowie z wymienionych wyżej uczelni polskich. Równocześnie była to okazja do omówienia wspólnego planu wymiany naukowej, rozszerzonej na wszystkie dyscypliny teologiczne. Plany te omawiano później we wszystkich polskich uczelniach-partnerach.

W ramach jubileuszu Uniwersytet Jana Gutenberga nadał 14 profesorom tytuły doktorów *honoris causa*. Wydział Teologiczny nadał tylko jeden doktorat honorowy, a otrzymał go w dniu 23. 06. 1977 wielki kanclerz Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie ksiądz kardynał Karol Wojtyła. Dwa dni wcześniej kard. Wojtyła wygłosił w „Haus am Dom” wykład na temat: *Christsein im Lichte des Vaticanum II*. Referat został ogłoszony drukiem w: „Trierer Theologische Zeitschrift” 1987 H. 287 s. 87—97. Z tej racji uniwersytet w Moguncji wysłał dnia 22. 10. 1978, na koronację papieża Jana Pawła II, swego doktora teologii *honoris causa*, specjalną trzyosobową delegację pod przewodnictwem rektora uniwersytetu prof. dr. Petera Schneidera, która została inkorporowana w skład oficjalnej delegacji Republiki Federalnej Niemiec. W delegacji wziął udział także prof. dr Józef Ziegler.

Celem wzajemnych kontaktów naukowych było dążenie do wymiany myśli i dyskusji, aby w ten sposób przyczynić się do postępu nauk teologicznych w obu krajach. Jak się bowiem wyraził prof. Ziegler, teologia polska ma coś do powiedzenia nie tylko dla siebie, lecz także dla Zachodu. Zdaniem Zieglera, nie można pominąć politycznej strony wzajemnych osobistych kontaktów. Dzięki bowiem nim obie strony poznają się wzajemnie, a przez to usuwają narosłe uprzedzenia oraz otwierają drogę do wzajemnego zrozumienia się i powstawania przyjacielskich więzów. Obu tym celom służyła także planowana wymiana asystentów i studentów. W Moguncji trzech pracowników naukowych uczyło się języka polskiego, w celu przełamania językowej bariery. Wycieczka mogunckich studentów odwiedziła latem 1979 r. Polskę, aby poznać bliżej nasz kraj. Pismem z dnia 08. 07. 1982 r. prof. Ziegler powiadomił nasz Wydział o utworzeniu dnia 26. 06. 1982 r. w Uniwersytecie Jana Gutenberga „Ośrodka Polskiego” (*Schwärpunkt Polen*). Ośrodek ten został później przemianowany na katedrę polonistyki. Do powstania tego ośrodka przyczyniła się właśnie żywa i owocna wymiana naukowa między partnerskimi uczelniami.

Wcześniej, bo pismem z dnia 09. 03. 1978 r., prof. Ziegler wystąpił na Radzie Wydziału Teologicznego w Moguncji z inicjatywą wysłania naszemu Wydziałowi pomocniczych środków do nauki języka niemieckiego, w postaci taśm i podręczników. Skutkiem tej inicjatywy było przysłanie w 1979 r. podręczników do nauki języka niemieckiego przez niemiecką ambasadę w Warszawie. Wspomnieć także należy, że w związku ze stanem wojennym w Polsce, Rada Wydziału Teologicznego w Moguncji przesłała dla naszych studentów trzy paczki żywnościowe, które nadeszły

16. 03. 1982 r. Paczki te przyjęło Seminarium Krakowskie jako wyraz życzliwości i przyjacielskiego do nas stosunku strony niemieckiej.

Prof. Ziegler zatroszczył się o urzędową akceptację naukowej wymiany zarówno ze strony kościelnej, jak i państwowej. Prymas Polski kard. Stefan Wyszyński wyraził latem 1977 r. zgodę na tę wymianę wobec rektora Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Natomiast kard. Wojtyła, jako referent polskiej Konferencji Biskupów, udzielił tej wymianie wszelkiej możliwej pomocy ze strony Kościoła. Również ze strony Kościoła w Niemczech odniósł się do tej wymiany z wielką życzliwością kard. Hermann Volk. Wyrazem tego była jego podróż z wykładem do polskich uczelni-partnerów.

Prof. Ziegler poinformował o tej wymianie dnia 06. 10. 1976 r. ministra wyznań T. Kąkola. Podobną rozmowę odbył w Kolonii dnia 22. 04. 1978 z ambasadorem PRL W. Piątkowskim oraz dnia 07. 09. 1978 r. z J. Szmytem, attaché do spraw kultury i radcą polskiej ambasady w Kolonii. Prof. Ziegler podkreślił, że profesorowie z Moguncji, udający się do Polski, spotykali się z życzliwością ze strony władz polskich. Bez trudności otrzymywali wizy wjazdowe i byli zwalniani od obowiązkowej wymiany dewizowej. Takie samo stanowisko ze strony RFN wykazywało Ministerstwo Spraw Zagranicznych i ambasada niemiecka w Warszawie.

W celu przeprowadzenia tej wymiany naukowej została utworzona w Moguncji Komisja do spraw Polski (*Polenkommission*), do której należeli dwaj profesorowie, jeden pracownik naukowy i jeden student. Przewodniczącym komisji był prof. Ziegler. Ze strony polskiej pośrednikiem był początkowo prof. dr Jan Pryszynt z ATK. Do nawiązania kontaktów z innymi uczelniami każda z nich wybrała swego przedstawiciela. W Krakowie obowiązki te przejął od r. 1987 ks. doc. dr Jerzy Chmiel, ówczesny prodziekan Wydziału. Po jego rezygnacji Rada Wydziału w dniu 23. 01. 1981 zleciła to zadanie ks. prof. dr. Tadeuszowi Wojciechowskiemu i adiunktowi dr. Henrykowi Piszkałskiemu. Do obowiązków pośrednika (*Kontaktmann*) należało wysyłanie urzędowych zaproszeń do poszczególnych profesorów z Moguncji i zaświadczeń dla polskich władz konsularnych w Kolonii oraz opieka nad gośćmi z Moguncji w Polsce.

Strona finansowa wymiany przedstawiała się następująco: koszty podróży pokrywał każdy referent osobiście, natomiast koszty utrzymania pokrywały uczelnie. W Polsce koszty utrzymania i przejazdu do następnej uczelni pokrywała we własnym zakresie uczelnia przyjmująca. Podobnie w Moguncji, koszty podróży pokrywał referent polski, natomiast koszty utrzymania Wydział Teologiczny. Należy tu dodać, że w Moguncji w kosztach utrzymania polskich profesorów partycypowały: Verband der Diözesen Deutschlands, Vereinigung der Freunde der Universität Mainz i Akademische Auslandsamt.

Prof. Ziegler, chcąc zainteresować inne niemieckie uczelnie wykładami polskich teologów i filozofów, wysyłał do nich zawiadomienia o tematyce i terminie wykładów, by dać możliwość ewentualnego zaproszenia ich do siebie z wykładem. Informacje takie przysyłał do Augsburga, Frankfurtu, Monachium, Passawy i Regensburga.

Wzajemna wymiana profesorów ustaliła się w następujący sposób: Z Moguncji przyjeżdżało do Polski corocznie dwóch profesorów z gościnnymi wykładami, które wygłaszali kolejno w Warszawie, Lublinie, Krakowie, Nysie, Wrocławiu i Poznaniu. Do r. 1978 każdy przyjeżdżał w innym terminie, natomiast od r. 1979 obydwaj w tym samym terminie. Podobnie do Moguncji wyjeżdżali polscy profesorowie początkowo w różnych terminach (*Kleiner Polentag*), natomiast od 1980 r. Wydział Teologiczny w Moguncji wyznaczał w listopadzie jeden „Dzień Polski” (*Grosser Polentag*), w którym wygłaszali swe referaty profesorowie ze wszystkich partnerskich uczelni w Polsce. Zarówno w Polsce, jak i w Moguncji, wykłady odbywały się w języku niemieckim.

Dotychczasowa wymiana naukowa między Wydziałem Teologicznym w Moguncji i Wydziałem Teologicznym w Krakowie przebiegała w ten sposób, że profesorowie z Moguncji wygłosili w Krakowie następujące referaty:

1. Prof. Dr Josef Georg Ziegler, *Gibt es eine spezifisch christliche Ethik?* — 03. 05. 1972.
2. Prof. Dr Martin Rock, *Die ökologische Problematik in sozialistischer Sicht* — 07. 05. 1975.
3. Prof. dr Josef Ziegler, *Prinzipielle und konkrete Überlegungen zum Problem der Euthanasie* — 13. 11. 1975.
4. Prof. Dr Heribert Gauly, *Die Bedeutung oder empirischen Wissenschaften für die Pastoraltheologie* — 13. 05. 1976.
5. Prof. Dr Ferdinand Hahn (Wydział Teologii Ewangelickiej), *Neutestamentliche Grundlagen einer christlichen Ethik* — 28. 10. 1976.
6. Prof. Dr Friedhelm Jürgensmeier, *Die kirchenpolitischen Entscheide der Friedensverträge von 1555 und 1648 im Spannungsfeld von Ideologie und Pragmatik* — 25. 04. 1977.
7. Prof. Dr Lothar Roos, *Katholische Soziallehre und gesellschaftliche Praxis* — 17. 11. 1977.
8. Hermann Kardinal Volk, *Die religiöse Bestimmung des Menschen* — 24. 11. 1977.
9. Prof. Dr Bardo Weiss, *Das religionslose Christentum nach Dietrich Bonhoeffer in heutiger Sicht* — 25. 02. 1978.
10. Prof. Dr Josef Stallmach, *Das individuelle Gesetz und die absolute Geltung allgemein gültiger Normen* — 25. 10. 1978.

11. Prof. Dr Peter Schneider, Rektor Uniwersytetu w Moguncji, *Grundzüge eines evangelischen Kirchenrechts* — 09. 11. 1979.
12. Prof. Dr Josef Ziegler, *Lex nova sive evangelica* — 09. 11. 1979.
13. Prof. Dr Hans Jacob Becker, *Mysterium paschale* — 19. 03. 1980.
14. Prof. Dr Martin Rock, *Vom Sinn und Ethos der Arbeit* — 19. 03. 1980.
15. Prof. Dr Ludger Schenke, *Apg. 4,10b — eine alte Missionsformel?* — 19. 03. 1981.
16. Prof. Dr Theodor Schneider, *Eucharistieverständnis heute* — 19. 03. 1981.
17. Prof. Dr Isnard Frank OP, *Zum Kirchenbild der Revokationstheorie des spätmittelalterlichen Konziliarismus* — 08. 11. 1982.
18. Prof. Dr Theofried Baumeister OFM, *Die Entstehung des Märtyrerkultes* — 08. 11. 1982.
19. Prof. Dr Josef Ziegler, *Lebensgestaltung in Christus Jesus. Grundriß einer Gnadenmoral* — 20. 05. 1983.
20. Prof. Dr Friedrich Beisser, *Das Schriftverständnis Luthers* — 20. 05. 1983.
21. Prof. Dr Arno Anzenbacher, *Konsensustheoretische Aspekte der Differenz von Moralität und Sittlichkeit* — 06. 04. 1984.
22. Privatdozent Dr Paul Maiberger, *Dulcedo Dei im Alten Testament* — 06. 04. 1984.
23. Prof. Dr Martin Rock, *Das ökologische Problem in der Sicht christlicher Ethik* — 22. 03. 1985.
24. Dr hab. Norbert Fischer, *Der Nutzen der Metaphysikkritik. Kants Stellungnahme zu den Entwürfen wider Sittlichkeit und Religion* — 22. 03. 1985.
25. Prof. Dr Jochen Hilberath, *Das Verhältnis von gemeinsamem und amtlichen Priestertum in der Perspektive von Lumen gentium 10* — 14. 03. 1986.
26. Hochschulassistent Dr Hans Reinhard Seliger, *Die Entstehung des Heiligensbildes in der alten Kirche* — 14. 03. 1986.
27. Prof. Dr Rudolf Mosis, *Falsche Propheten im Ezechielbuch* — 03. 04. 1987.
28. Prof. Dr Josef Reiter, *Geheimnis und Plausibilität. Philosophische Aspekte von A. J. Heschels Verständnis zeitgenössischer Religion* — 03. 04. 1987.
29. Prof. Dr Otto Böcker, *Das himmlische Jerusalem. Beobachtungen für Ekklesiologie und Eschatologie der Apokalypse des Johannes* — 11. 03. 1988.
30. Hochschulassistent Dr hab. Ulrich Willers, *Kirche — Institution des Heiligen Geistes: Geheimnis, aus dem wir leben?* — 11. 03. 1988.

31. Prof. Dr Diethelm Michel, *Neues zum Prediger Salomo (Kohélet)* — 10. 03. 1989.
32. Prof. Dr Johannes Reiter, *Gentechnologie und Ethik* — 10. 03. 1989.
33. Prof. Dr Stefan Knobloch, *Was ist mystagogische Pastoral?* — 23. 03. 1990.
34. Privat-Dozent Dr Gerhard Schmied, *Liturgie und Ethologie* — 23. 03. 1990.
35. Prof. Dr Gerhard May (Wydział Teologii Ewangelickiej), *Zur Auslegung des Vaterunseres in der alten Kirche* — 15. 03. 1991.
36. Assistent Dr Bernhard Einig, *Stundengebet. Bedeutung in Schöpfungs und Vollendungsordnung* — 15. 03. 1991.
37. Frau Pastorin Ulrice May (żona prof. Maya), *Chancen und Schwierigkeiten in der evangelischen Krankenhausseelsorge* — 15. 03. 1991.
38. Prof. Dr Marius Reiter, *Erkenne dich selbst! Erkenntnis in Antike und Christentum* — 03. 04. 1992.
39. Prof. Dr Rainer Volp, *Text von Ursprungssituationen und Zeichen kultureller Erneuerung* — 03. 04. 1992.

Z Papieskiego Wydziału Teologicznego krakowskiego wygłosili w Møguncji swe referaty następujący księża profesorowie:

1. Prof. Dr Stanisław Grzybek, *Strukturen einer biblischen Ethik* — 16. 11. 1972.
2. Prof. Dr Stanisław Grzybek, *Zur biblischen Begründung der Ethik* — 06. 05. 1976.
3. Doc. Dr Jerzy Chmiel, *Agape als Grundbegriff des christlichen Ethos. Biblisch-strukturelle Analysen* — 20. 05. 1977.
4. Kardynał Karol Wojtyła, *Person: Ich und Gemeinschaft* — 23. 05. 1977.
5. Dr Franciszek Macharski, *Firmung und Apostolat. Pastoraltheologische Überlegungen* — 27. 04. 1978.
6. Prof. Dr Ignacy Różycki, *Eine neue Interpretation der eucharistischen Gegenwart* — 08. 05. 1979.
7. Prof. Dr Tadeusz Wojciechowski, *Die Natur der menschlichen Seele in evolutiver Sicht* — 05. 11. 1980.
8. Doc. Dr Adam Kubiś, *Pater Maximilianus Kolbe Märtyrer oder Bekenner?* — 04. 11. 1981.
9. Prof. Dr Marian Jaworski, *Christentum und polonische Kultur* — 03. 11. 1982.
10. Prof. Dr Stanisław Grzybek, *Einführungsformel zum Dekalog: Ani Jahwe eloheka* — 23. 11. 1983.
11. Doc. Dr Henryk Pizkalski, *Psychologische Aspekte der Kinesophobie im hohen Alter* — 29. 10. 1984.

12. Doc. Dr Jerzy Chmiel, *Eine „kulturelle“ Hermeneutik der Bibel. Grundlinien und Vorschläge* — 05. 11. 1985.
13. Prof. Dr Tadeusz Pieronek, *Der Schutz der Menschenwürde im kirchlichen Prozeßrecht* — 04. 11. 1986.
14. Prof. Dr Tadeusz Wojciechowski, *Das Problem der Wunder* — 05. 11. 1987.
15. Prof. Dr Waclaw Świerzawski, *25 Jahre Liturgiekonstitution des 2. Vatikanischen Konzils* — 08. 11. 1988.
16. Prof. Dr Tadeusz Wojciechowski, *Kann eine Frau katholischer Priester werden?* — 07. 02. 1990.
17. Doc. Dr Jan Dyduch, *Institutionelle Formen der Mitwirkung von Laien in der Erzdiözese Krakau* — 06. 11. 1990.
18. Prof. Dr Jan Kowalski, *Moralprobleme, die Johannes Paul II. im Juni 1991 in Polen angesprochen hat* — 06. 11. 1991.

Krótkie sprawozdania ze wszystkich wykładów polskich referentów były ogłaszane w „Jog”, czasopiśmie Uniwersytetu Jana Gutenberga w Moguncji. Niektóre wykłady krakowskich referentów zostały zamieszczone w czasopiśmie „Kirchenblatt”, jak kard. Karola Wojtyły, Stanisława Grzybka, Tadeusza Wojciechowskiego, Adama Kubisia.

Pismem z dnia 01. 02. 1992 r. prof. dr Józef Ziegler powiadomił mnie, że przestał pełnić funkcję prowadzącego wymianę naukową z polskimi uczelniami. Wraz z rezygnacją profesora Zieglera zamknął się pierwszy okres naszych naukowych kontaktów z Moguncją. Profesorowi Zieglerowi winniśmy wdzięczność i serdeczne podziękowanie za jego wspaniałą inicjatywę nawiązania wymiany naukowej myśli między naszymi uczelniami oraz za jego ogromny wkład pracy w to dzieło, które wydało owoce nie tylko na polu naukowym, lecz także politycznym i przyjacielskim.

Po rezygnacji profesora Zieglera Rada Wydziału Teologicznego w Moguncji powierzyła funkcję „Kontaktmanna” prof. dr. Stefanowi Knoblochowi. Prof. Knobloch pismem z dnia 20. 06. 1992 r. powiadomił mnie o podjęciu się przez niego tej funkcji. Równocześnie podał nowe formy naszej naukowej wymiany na przyszłość. Będą one polegały na wzajemnych indywidualnych zaproszeniach pojedynczych wykładowców przez partnerskie Wydziały. W ten sposób rozpoczął się drugi okres naukowej wymiany między naszymi uczelniami. Pismo profesora Knoblocha, wraz z moją rezygnacją ze stanowiska „Kontaktmanna”, przesłałem do Dziekanatu Wydziału Teologicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

Ks. Tadeusz Wojciechowski